

Sygn. akt I ACa 1190/14

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 20 lutego 2015 r.

Sąd Apelacyjny w Warszawie I Wydział Cywilny w składzie:

Przewodniczący SSA Bogdan Świerczakowski

Sędziowie SA Marzanna Góral

SO (del.) Marta Szerel (spr.)

Protokolant st. sekr. sąd. Aneta Walkowska

po rozpoznaniu w dniu 20 lutego 2015 r. w Warszawie

na rozprawie

sprawy z powództwa (...) spółki z ograniczoną odpowiedzialnością z siedzibą w W.

przeciwko (...) spółce akcyjnej z siedzibą w W.

o zapłatę

na skutek apelacji pozwanej

od wyroku Sądu Okręgowego w Warszawie

z dnia 7 maja 2014 r., sygn. akt XVI GC 385/10

1. zmienia zaskarżony wyrok:

- w punkcie drugim w ten sposób, że oddała powództwo o zapłatę kwoty 106.298,08 zł (sto sześć tysięcy dwieście dziewięćdziesiąt osiem złotych osiem groszy) z ustawowymi odsetkami,

- w punkcie czwartym w ten sposób, że zasądza od (...) spółki z ograniczoną odpowiedzialnością z siedzibą w W. na rzecz (...) spółki akcyjnej z siedzibą w W. kwotę 3617 zł (trzy tysiące sześćset siedemnaście złotych) tytułem zwrotu kosztów procesu;

2. zasądza od (...) spółki z ograniczoną odpowiedzialnością z siedzibą w W. na rzecz (...) spółki akcyjnej z siedzibą w W. kwotę 8015 zł (osiem tysięcy piętnaście złotych) tytułem zwrotu kosztów postępowania apelacyjnego.

Sygn. akt I ACa 1190/14

UZASADNIENIE

Pozwem z 21 stycznia 2010 r. powód (...) sp. z o.o. w W. wniósł o zasądzenie od pozwanego (...) S.A. w W. kwoty 107.000 zł z odsetkami ustawowymi od dnia 5 lipca 2008 r. do dnia zapłaty oraz o zasądzenie kosztów postępowania według norm przepisanych.

Pozwany wniósł o oddalenie powództwa.

Wyrokiem z dnia 7 maja 2014 r. Sąd Okręgowy w Warszawie umorzył postępowanie co do kwoty 701,92 zł (pkt I), zasądził od pozwanego na rzecz powoda kwotę 106.298,08 zł, wraz z ustawowymi odsetkami od dnia 23 lipca 2010 r. do dnia zapłaty (pkt II), oddalił powództwo w pozostałym zakresie (pkt III), oraz zasądził od pozwanego na rzecz powoda kwotę 8.967 zł tytułem zwrotu kosztów procesu (pkt IV).

Sąd Okręgowy ustalił, że w dniu 25 maja 2007 r. pozwany, jako zamawiający, zawarł z powodem, jako wykonawcą, umowę nr (...), na mocy której zamawiający zlecił a wykonawca przyjął kompleksowe wykonanie, dostawę i montaż ślusarki stalowej na budowie Obiektu Zespołu Mieszkaniowego przy ul. (...) w W.. Zakres prac obejmował: ceownik aluminiowy 100x50 malowany proszkowo, obróbkę blacharską aluminiową przy ceowniku malowaną proszkowo, balustrady balkonowe ocynkowane malowane proszkowo z wypełnieniem szkłem przezroczystym. Zgodnie z § 5 pkt 6 umowy strony ustaliły, że przedstawicielem zamawiającego odpowiedzialnym za współpracę z wykonawcą i realizację przedmiotowego zakresu robót objętych umową będzie C. P. lub osoba przez niego upoważniona. W § 8 pkt 2, 3 i 4 umowy strony uzgodniły, że szacunkowa wysokość wynagrodzenia będzie wynosić 1.667.600 zł i zostanie powiększona o podatek VAT. Jednak ostateczna wartość wynagrodzenia miała być ustalona w terminie 21 dni od zakończenia prac będących przedmiotem umowy, na podstawie obmiaru powykonawczego dokonanego przez wykonawcę i zatwierdzonego przez zamawiającego. Według § 8 pkt 7 umowy zmiany zakresu robót wykraczających poza zakres umowy wymagały pisemnego zlecenia zamawiającego. Zlecenie dla swej ważności musiało być wystawione przed rozpoczęciem realizacji zmian i podpisane przez osoby upoważnione do zaciągania zobowiązań finansowych w imieniu zamawiającego. Na pisemne zapytanie ofertowe zamawiającego, wykonawca był zobowiązany złożyć w ciągu 7 dni od jego otrzymania ofertę cenową wraz z załącznikami umożliwiającymi jej weryfikację. Wykonawca miał udzielić zamawiającemu 15% upustu od wartości kosztorysu zatwierdzonego przez inwestora. Wszelkie zmiany zakresu robót wymagały uzgodnień co do terminu ich wykonania. Zgodnie z umową termin jej realizacji rozpoczął się 28 maja 2007 r., a kończył 20 sierpnia 2007 r. (§ 9). Podstawą do zapłaty za wykonane roboty było, między innymi, dostarczenie protokołu rzeczowo-finansowego lub w przypadku odbioru końcowego – końcowego protokołu odbioru robót – podpisanego wspólnie przez przedstawicieli zamawiającego i wykonawcy do 25 dnia miesiąca do biura budowy zamawiającego. Fakturowanie miało odbywać się raz na koniec miesiąca na podstawie wymienionego protokołu. W umowie ustalono także, że z każdej faktury wykonawcy będzie potrącana kaucja gwarancyjna w wysokości 5 % wynagrodzenia (§ 10). W § 16 pkt 2 strony postanowiły, iż wszelkie zmiany i uzupełnienia umowy mogły następować za zgodą stron wyrażoną na piśmie w formie aneksu do umowy pod rygorem nieważności.

W dniu 28 listopada 2007 r. strony podpisały aneks nr (...) do umowy nr (...), w którym rozszerzyły zakres prac będących przedmiotem umowy o wykonanie następujących robót: wykonanie i montaż kompletnych żaluzji kominowych (demontowanych, z parapetem z blachy powlekanej) – aluminiowych lakierowanych z siatką przeciw ptakom; wykonanie i montaż kompletnych przegród – żaluzji balkonowych – aluminiowych lakierowanych; wzmocnienie sztucerców na balkonach, z wykonaniem podstaw ze stali zabezpieczonej antykorozyjnie; konstrukcję wsporczą pod konsole, stalową zabezpieczoną antykorozyjnie; daszek nad wejściem głównym (konstrukcję aluminiową z przekryciem szkłem przezroczystym), obróbkę blacharską aluminiową na podkonstrukcji z płyty (...) na uskokach elewacji zachodniej zewnętrznej i południowej wewnętrznej; portfenetry stalowe ocynkowane lakierowane z wypełnieniem szkłem przezroczystym; żaluzje w wyrzutniach powietrza na patio, aluminiowe lakierowane. Łączna wartość wynagrodzenia za powyższe prace została ustalona na kwotę 205.380,50 zł netto. W § 2 aneksu strony ustaliły zmianę terminu zakończenia realizacji robót będących przedmiotem umowy nr (...) na dzień 31 grudnia 2007 r.. Ponadto zmieniły szacunkową wartość wynagrodzenia umownego na kwotę 1.872.980,50 zł netto.

Powód wykonywał sukcesywnie roboty określone w umowie nr (...) wraz z aneksem nr (...). Jednak nie udało mu się zrealizować przedmiotu umowy w uzgodnionym terminie. Roboty wykonane przez powoda miały wady, które były usuwane przez niego lub inne firmy. Od 28 kwietnia 2007 r. do 30 kwietnia 2008 r. powód oraz przedstawiciel zamawiającego C. P. sporządzali stopniowo protokoły rzeczowo-finansowe, potwierdzające ilościowe zaawansowanie robót, na podstawie których powód wystawiał faktury VAT, które pozwany opłacał, z pomniejszeniem o 5% z tytułu kaucji gwarancyjnej. Zostały tak opłacone w szczególności faktury opiewające na kwoty brutto: 128.400 zł, 136.746 zł, 160.500 zł, 53.500 zł, 160.500 zł, 267.500 zł, 214.000 zł, 167.990 zł, 171.200 zł, 160.500 zł, 112.350 zł oraz 160.500 zł.

Ponadto w trakcie wykonywania robót kierownik budowy pozwanego i osoby przez niego upoważnione zlecali powodowi prace dodatkowe, które były związane z reperacją w drodze malowania uszkodzonych przez inne firmy balustrad i wymianę uszkodzonych szyb. Cena tych robót była negocjowana przed wykonaniem zawsze z kierownikiem budowy pozwanego, a po zakończeniu pracy wykonywany był obmiar potwierdzający ilość wykonanych robót dodatkowych. Pozwany nie kwestionował potwierdzeń wykonywanych robót dodatkowych, które były sporządzane przez kierowników budowy i majstrów pozwanego. Do 30 maja 2008 r. powód wykonał roboty na budowie Obiektu Zespołu Mieszkaniowego przy ul. (...) w W. obejmujące demontaż i ponowny montaż 1.155 sztuk szyb balkonowych w cenie 60 zł za sztukę, tj. łącznie 69.300 zł; czyszczenie, szpachlowanie obróbek blacharskich w ilości 342,2 mb w cenie 12,6 zł/mb, tj. łącznie 4.311,72 zł; szpachlowanie i lakierowanie 1.611,7 mb poręczy balkonowych w cenie 12,6 zł/mb, tj. łącznie 20.307,42 zł + koszt zakupu materiałów 75,91 zł; ponowne wklejanie i silikonowanie 112 rozetek na balkonach po poprawkach gresów w cenie 25 zł sztuka, tj. łącznie do kwoty 2.800 zł; wymianę 9 szyb w cenie 212 zł sztuka, tj. łącznie 1.908 zł; wykonanie i montaż 1 sztuki przegrody balkonowej ściany w cenie 868 zł. W dniu 13 czerwca 2008 r. powód oraz kierownik budowy pozwanego C. P. i kierownik projektu pozwanego M. Z. sporządzili na podstawie wykonanych przez pracowników pozwanego obmiarów protokół rzeczowo-finansowy potwierdzający ilościowe zaawansowanie robót wynikających z umowy nr (...) oraz powyższych robót dodatkowych, na podstawie którego wystawiono fakturę VAT nr (...) opiewającą na kwotę 107.000 zł brutto z terminem płatności do 4 lipca 2008 r. Pismem z 27 sierpnia 2008 r. powód wezwał pozwanego do zapłaty w terminie 7 dni tej należności.

Pismem z 26 sierpnia 2008 r. pozwany poinformował powoda, że opóźnienie wykonania robót objętych umową z 25 maja 2007 r. w stosunku do terminu 31 grudnia 2007 r. wynosi 25 dni i w związku z tym na podstawie § 13 pkt 2a umowy obciążył go karą umowną z tytułu opóźnienia wykonania robót w wysokości 234.122,50 zł oraz wezwał do zapłaty tej kwoty w terminie 7 dni od doręczenia wezwania.

W takim stanie faktycznym, ustalonym na podstawie dokumentów oraz zeznań świadków, Sąd Okręgowy stwierdził, że powództwo co do zasady podlega uwzględnieniu.

Wobec cofnięcia pozwu co do kwoty 701,92 zł, w tym zakresie na mocy art. 355 § 1 k.p.c. postępowanie zostało umorzone.

Sąd pierwszej instancji stwierdził, że w sprawie wykazano, iż powód wykonał na rzecz pozwanego roboty na budowie Obiektu Zespołu Mieszkaniowego przy ul. (...) w W. wymienione w potwierdzeniu robót dodatkowych, przy czym prace te nie były objęte umową nr (...), zmienioną aneksem nr (...). Prace te były powodowi zlecane przez kierownika budowy pozwanego i osoby przez niego upoważnione, a zatem nie można uznać, aby stanowiły roboty dodatkowe wykonane w ramach umowy. Umowa ta w § 8 pkt 7 stanowiła bowiem, że zmiany zakresu robót wykraczających poza zakres umowy wymagały pisemnego zlecenia zamawiającego. Zlecenie dla swej ważności musiało być wystawione przed rozpoczęciem realizacji zmian i podpisane przez osoby upoważnione do zaciągania zobowiązań finansowych w imieniu zamawiającego.

Sąd zgodził się z pozwanym, że zebrane w sprawie dowody nie dają podstaw do stwierdzenia, że pracownicy pozwanego, którzy zlecali (zwłaszcza C. P.) powodowi wykonanie robót nieobjętych umową byli uprawnieni do zaciągania zobowiązań finansowych w imieniu pozwanego (C. P. był jedyne przedstawicielem zamawiającego odpowiedzialnym za współpracę z wykonawcą i realizację przedmiotowego zakresu robót objętych umową). Ponadto w § 16 pkt 2 umowy strony postanowiły, iż wszelkie zmiany i uzupełnienia umowy mogły następować za zgodą obu stron wyrażoną na piśmie w formie aneksu do umowy pod rygorem nieważności. Nawet jednak przy przyjęciu, że C. P. zmieniał (rozszerzał) przedmiot umowy z powodem jako pełnomocnik pozwanego, to nie ma podstaw do przyjęcia, że między stronami doszło do zmiany umowy o roboty budowlane w zakresie robót, za wykonanie których powód domaga się obecnie wynagrodzenia. Po pierwsze zmiana taka nie nastąpiła w formie pisemnej (art. 76 k.c.), a po drugie kierownik budowy nie miał umocowania do zawierania/zmieniania umów w imieniu pozwanego. Potwierdzenia przez pozwanego umowy nie sposób upatrywać w odbiorze prac przez reprezentującego pozwanego kierownika budowy i majstrów, gdyż nie byli umocowani do zawierania/zmieniania umów – tj. zlecenia robót dodatkowych w imieniu pozwanego. Skoro na odrębny, od tych z umowy, zakres robót umowa nie została ważnie zawarta przez strony, to

powód nie może domagać się wynagrodzenia za wykonane przez niego roboty budowlane na podstawie umowy. Pozwany winien jednak zwrócić powodowi równowartość wykonanych przez niego robót na podstawie przepisów o bezpodstawnym wzbogaceniu (art. 405 i nast. k.c.).

Wskazano, że w myśl art. 405 k.c. przesłankami roszczenia z tytułu bezpodstawnego wzbogacenia są: zubożenie jednego podmiotu, wzbogacenie drugiego podmiotu, związek przyczynowy między zubożeniem i wzbogaceniem oraz brak podstawy prawnej dla wzbogacenia. W świetle poczynionych ustaleń faktycznych nie ulega wątpliwości, że doszło do zubożenia powoda, albowiem jego majątek nie powiększył się o korzyść w postaci wynagrodzenia należnego za wykonane prace. Bez wątplenia nastąpiło także wzbogacenie pozwanego, ponieważ nie zapłacił za wyżej wymienione prace, a zatem jego majątek się nie pomniejszył. W tym stanie rzeczy zaistniał także związek między zubożeniem powoda i wzbogaceniem pozwanego, ponieważ zaistniała współzależność tego rodzaju, że zarówno wzbogacenie, jak i zubożenie są wynikiem jednego zdarzenia polegającego na niezapłaceniu powodowi przez pozwanego za dodatkowe prace. Nadto z uwagi na nieważność umowy w zakresie rozszerzającym jej przedmiot o sporne prace dodatkowe uznać należy, że bezpodstawne wzbogacenie nastąpiło bez podstawy prawnej. Na gruncie niniejszej sprawy ziściły się zatem przesłanki uzasadniające roszczenie powoda z tytułu bezpodstawnego wzbogacenia. Przyjmując nadto, że zwrot korzyści w naturze na gruncie niniejszej sprawy jest niemożliwy z uwagi na charakter prac wykonanych przez powoda, to zwrotowi podlega wartość korzyści.

Co się tyczy wartości korzyści należy wskazać, że wartość wykonanych prac została potwierdzona protokołem rzeczowo-finansowym fakturowania podpisanym przez kierownika budowy pozwanego C. P. oraz kierownika budowy projektu pozwanego M. Z., a także w załączniku (...) podpisanym przez kierownika budowy pozwanego C. P.. Zakres tych prac wynika z potwierdzeń robót dodatkowych. Sąd podkreślił, że oświadczenia powyżej wskazanych osób co do zakresu i wartości wykonanych prac, są oświadczeniami wiedzy, a nie woli; nie wymagały zatem umocowania ze strony pozwanego, on zaś nie przedstawił dostatecznych dowodów podważających prawdziwość tych oświadczeń. Odsetki należą się powodowi od dnia następnego po dniu doręczenia odpisu pozwu, a w pozostałym zakresie powództwo co do odsetek podlegało oddaleniu.

Sąd pierwszej instancji stwierdził, że roszczenie powoda, wynikające z przepisów o bezpodstawnym wzbogaceniu, nie uległo przedawnieniu. W kwestii zarzutu potrącenia kar umownych Sąd uznał, iż nie odniósł on skutku, a pełnomocnik pozwanej nie wykazał, aby miał stosowne umocowanie, jeśli chodzi o materialnoprawne oświadczenie o potrąceniu.

O kosztach postępowania orzeczono zgodnie z art. 100 k.p.c.

Apelację od powyższego wyroku wniósł pozwany, zaskarżając wyrok w części, tj. w zakresie punktu II, III i IV, podnosząc zarzut nieistnienia zobowiązania (zarzut spełnienia świadczenia), a ponadto zarzucając wyrokowi:

1. naruszenie art. 321 § 1 k.p.c. przez zasądzenie na rzecz powoda roszczenia z tytułu bezpodstawnego wzbogacenia w sytuacji, gdy powód dochodził roszczenia o zapłatę wynagrodzenia z tytułu umowy o roboty budowlane, ewentualnie o dzieło, a następnie – po dokonaniu zmiany powództwa – roszczenia o zapłatę wynagrodzenia za roboty dodatkowe do umowy, co stanowiło wyrokowanie co do przedmiotu, który nie był objęty żądaniem, które to naruszenie miało istotny wpływ na wynik sprawy;
2. naruszenie art. 405 k.c. w związku z art. 410 k.c. przez ich zastosowanie i zasądzenie na rzecz powoda roszczenia z tytułu bezpodstawnego wzbogacenia w sytuacji, gdy powód dochodził roszczenia o zapłatę wynagrodzenia z tytułu umowy o roboty budowlane, ewentualnie o dzieło, a następnie – po dokonaniu zmiany powództwa – roszczenia o zapłatę wynagrodzenia za roboty dodatkowe do umowy, które to naruszenie miało istotny wpływ na wynik sprawy;
3. naruszenie art. 316 § 1 k.p.c. przez zasądzenie roszczenia z tytułu bezpodstawnego wzbogacenia pomimo, że w chwili zamknięcia rozprawy nie było ono wymagalne, które to naruszenie miało istotny wpływ na wynik sprawy;

4. naruszenie art. 455 k.c. przez uznanie, że roszczenie z tytułu bezpodstawnego wzbogacenia było wymagalne w chwili zamknięcia rozprawy pomimo braku wezwania pozwanego przez powoda do wykonania (zapłaty), które to naruszenie miało istotny wpływ na wynik sprawy;

5. naruszenie art. 479⁴ § 2 zdanie pierwsze k.p.c. przez uznanie, iż pismo procesowe powoda z dnia 22 lutego 2011 r. nie stanowi wystąpienia z nowym roszczeniem zamiast dotychczasowego, które to naruszenie miało istotny wpływ na wynik sprawy;

6. naruszenie art. 479¹² § 1 k.p.c. przez rozpoznanie okoliczności faktycznych powołanych w piśmie procesowym powoda z dnia 22 lutego 2011 r., stanowiącym wystąpienie z nowym roszczeniem zamiast dotychczasowego, a także dowodów na okoliczności rozszerzone w tym piśmie procesowym, pomimo nieziszczenia się przesłanek określonych w tym przepisie, od których uzależniona jest dopuszczalność powoływania przez powoda nowych okoliczności faktycznych i wniosków dowodowych na późniejszym etapie postępowania niż wniesienie pozwu, które to naruszenie miało istotny wpływ na wynik sprawy.

Wskazując na powyższe wniesiono o zmianę wyroku w zaskarżonej części i orzeczenie co do istoty sprawy przez oddalenie powództwa w całości, z wyłączeniem części powództwa, co do której Sąd Okręgowy umorzył postępowanie w punkcie pierwszym wyroku oraz zasądzenie od powoda na rzecz pozwanego zwrotu kosztów procesu, w tym zwrotu kosztów zastępstwa procesowego; a także zasądzenie kosztów postępowania apelacyjnego; ewentualnie o uchylenie wyroku w zaskarżonej części i w tym zakresie przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi Okręgowemu.

Powód wniósł o oddalenie apelacji i zasądzenie kosztów.

Sąd Apelacyjny ustalił i zważył, co następuje:

Apelacja jest uzasadniona.

W pierwszej kolejności zasadne są zarzuty naruszenia przepisów regulujących postępowanie odrębne w sprawach gospodarczych. Pozew w niniejszej sprawie został złożony w 2010 r., stąd w sprawie zastosowanie znajdują przepisy ówczesnie obowiązującego Działu IVa – Postępowanie w sprawach gospodarczych – części pierwszej księgi pierwszej tytułu VII Kodeksu postępowania cywilnego. Przepisy te zostały uchylone ustawą z dnia 16 września 2011 r. o zmianie ustawy – Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw, a zgodnie z art. 9 ust. 1 tej ustawy – nowe przepisy znajdują zastosowanie do postępowań wszczętych po dniu wejścia w życie ustawy, tj. po 2 maja 2012 r. A contrario, do postępowań wszczętych wcześniej stosuje się przepisy dotychczasowe.

W myśl art. 479¹² § 1 k.p.c. w pozwie powód jest obowiązany podać wszystkie twierdzenia oraz dowody na ich poparcie pod rygorem utraty prawa powoływania ich w toku postępowania, chyba że wykaże, iż ich powołanie w pozwie nie było możliwe albo że potrzeba powołania wynika później. W tym przypadku dalsze twierdzenia i dowody na ich poparcie powinny być powołane w terminie dwutygodniowym od dnia, w którym powołanie ich stało się możliwe lub wynikała potrzeba ich powołania. Jest to tzw. zasada prekluzji dowodowej.

W pozwie powód jednoznacznie określił podstawy faktyczne żądania zapłaty kwoty 107.000 zł. Odwołał się do łączącej strony umowy z dnia 25 maja 2007 r. oraz aneksu z dnia 28 listopada 2007 r. Jasno wskazał, że dochodzi zapłaty należności z faktury Vat nr (...), opiewającej na całość dochodzonej w postępowaniu kwoty, wystawionej za część wykonanych robót oraz niezapłaconej przez pozwanego, mimo stosownego wezwania. Powód wyraźnie stwierdził także, dosłownie, że „prace dodatkowe nie zostały ujęte w żądaniu pozwu i będą dochodzone w odrębnym postępowaniu” (k. 11). Z pozwu bez wątplenia wynikało więc, iż powód nie dochodzi w niniejszej sprawie zapłaty wynagrodzenia za prace dodatkowe, nie objęte umową stron, lecz przeciwnie – za prace przewidziane umową zawartą przez strony.

Pismem z dnia 22 lutego 2011 r. powód zmienił podstawę faktyczną żądania i wskazał, że sporna faktura obejmuje prace dodatkowe, zaakceptowane przez pozwanego (k. 400-401). Pozwany zakwestionował powyższe niezwłocznie wskazując, że stanowi to niedopuszczalną – w myśl art. 479⁴ § 2 k.p.c. – zmianę powództwa (k. 414). Ze stanowiskiem tym należy się zgodzić. Zakaz bowiem zmiany przedmiotowej powództwa, wynikający z wymienionego przepisu, dotyczy zarówno samego żądania zgłoszonego w pozwie, jak i zmiany podstawy faktycznej tego żądania (wyrok Sądu Apelacyjnego w Warszawie z dnia 12 października 2011 r., VI ACa 452/11, Lex nr 1101528). Jednocześnie sąd może uwzględnić żądanie także na innej podstawie niż wskazanej przez powoda, jeżeli tylko nie wykracza poza ramy faktyczne określone w pozwie (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 1 kwietnia 2011 r., III CSK 220/10, Lex nr 1129119).

W sprawie niniejszej Sąd Okręgowy uwzględnił żądania powoda, obejmujące wykonanie robót dodatkowych, a więc niezgodnie z podstawą faktyczną powołaną przez powoda w pozwie. Stanowiło to naruszenie wymienionych wyżej przepisów. Brak jest przy tym podstaw do uznania, iż treść pozwu była wynikiem omyłki, jak to wskazywał powód. Dokładne określenie żądania i przytoczenie okoliczności faktycznych je uzasadniających stanowi warunki formalne każdego pozwu (art. 187 § 1 k.p.c.), a powód, formułując żądanie i kierując je do sądu, określa ramy postępowania sądowego. Nie można uznać za omyłkę, w szczególności oczywistą, nieprawidłowego sformułowania podstaw faktycznych żądania przez powoda.

Słusznie wskazuje także skarżący w apelacji, że nie było podstaw do przyznania powodowi prawa do powoływania w toku postępowania, w szczególności we wspomnianym piśmie z dnia 22 lutego 2011 r., nowych twierdzeń. Nie zostało bowiem wykazane, aby twierdzeń tych nie można było powołać wcześniej, ani by ich potrzeba powołania wynikała później (art. 479¹² § 1 zdanie drugie k.p.c.). W momencie wnoszenia pozwu powód miał całokształt wiedzy o łączących strony stosunkach i żadne nowe okoliczności nie ujawniły się później.

Z powyższego wynika, iż Sąd pierwszej instancji, rozpoznający niniejszą sprawę w postępowaniu odrębnym w sprawach gospodarczych, winien był ocenić zasadność pierwotnego żądania pozwu, stosownie do podanych w nim twierdzeń oraz sformułowanej podstawy faktycznej. Ten zaś pozew, jak to sam w toku dalszego postępowania wyjaśnił powód, nie był zasadny, gdyż dochodzona pozwem kwota nie wynikała z umowy, ale z wykonanych przez powoda robót dodatkowych. Za prace zaś wykonane w ramach umowy, co również bezsporne, powód otrzymał od pozwanego wynagrodzenie.

Odnosząc się do zarzutów naruszenia art. 321 § 1 k.p.c., a także związanego z nim zarzutu naruszenia art. 405 k.c. w związku z art. 410 k.c., poprzez zasądzenie na rzecz powoda roszczenia z tytułu bezpodstawnego wzbogacenia w sytuacji, gdy powód dochodził roszczenia o zapłatę wynagrodzenia, stwierdzić należało, że judykatura dopuszcza takie sytuacje. Uważa się, iż przyjęcie przez sąd innej podstawy prawnej niż wskazana przez powoda nie stanowi wyjścia poza granice żądania określone w art. 321 k.p.c., jednak ocena, czy doszło do naruszenia tego przepisu wymaga wskazania stosunku, w jakim pozostaje rozstrzygnięcie sądu do zgłoszonego przez powoda żądania (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 28 marca 2014 r., III CSK 156/13, Lex nr 1489247). Podkreśla się przy tym, że w świetle regulacji tego przepisu, dopuszczalność zasądzenia na podstawie przepisów o bezpodstawnym wzbogaceniu kwoty dochodzonej jako wynagrodzenie za wykonane roboty uwarunkowana jest zbieżnością stanu faktycznego obu tych roszczeń na tle konkretnego stanu faktycznego (por., analogicznie, wyrok Sądu Najwyższego z dnia 1 grudnia 2010 r., I CSK 64/10, Lex nr 811813). W sprawie niniejszej, biorąc pod uwagę pierwotne żądanie pozwu oraz zakaz występowania z nowymi roszczeniami zamiast lub obok dotychczasowych, takiej tożsamości nie było.

Biorąc pod uwagę powyższe, nie było potrzeby szczególnego rozważania zarzutów naruszenia art. 316 § 1 k.p.c. i art. 455 k.c. w kontekście braku wymagalności roszczenia z tytułu bezpodstawnego wzbogacenia. Można jednak wskazać, że wezwanie do zapłaty może stanowić doręczenie pozwu, pisma procesowego, czy faktury obejmującej żadaną należność. Takie zaś pisma zostały pozwanemu bezspornie doręczone. Co więcej, w przypadku roszczenia z tytułu bezpodstawnego wzbogacenia, jako roszczenia bezterminowego, gdy nie następuje wezwanie zgodnie z art. 455 k.c., dochodzi do swoistego „wymuszenia” początku wymagalności na zasadach określonych w art. 120 § 1 pkt 1 k.c. (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 18 czerwca 2014 r., V CSK 412/13, Lex nr 1504855).

Rozważając ostatecznie prawidłowość rozstrzygnięcia Sądu Okręgowego w niniejszej sprawie należało stwierdzić, iż – nawet abstrahując od powołanych wyżej naruszeń – jest ono wadliwe również z uwagi na niewykazanie przez powoda, zgodnie z art. 6 w zw. z art. 410 § 1 i art. 405 k.c., wysokości ewentualnego wzbogacenia się pozwanego kosztem powoda. Wysokość tego wzbogacenia nie stanowi bowiem kwoty wskazywanej przez powoda arbitralnie i dowolnie wpisanej w fakturze, a żądaniem pozwu nie była objęta równowartość wykonanych przez powoda robót. Dla udowodnienia takiego wzbogacenia powód powinien był wykazać, jakie roboty wzbogacające pozwanego wykonał na jego rzecz i jaka jest wartość tego wzbogacenia na dzień wyrokowania. Dla ustalenia tych okoliczności nie mogą być podstawą wyłącznie dokumenty jednostronne powoda, nawet jeżeli jakieś z nich zostały podpisane przez pracownika pozwanego. Ani kierownik budowy, ani majster pozwanego nie byli upoważnieni do ustalania w imieniu pozwanego jakiegokolwiek wynagrodzenia za prace dodatkowe, ani zaciągania w imieniu pozwanego zobowiązań z tego tytułu. Faktura może być traktowana jako rachunek wystawiony przez powoda za wykonanie określonych robót, zgodnie z umową i za określone umownie wynagrodzenie. Natomiast nie jest dowodem określającym wartość wzbogacenia pozwanego kosztem powoda. Wartość prac dodatkowych nie była ustalana przez osoby uprawnione do reprezentacji stron. W orzecznictwie podkreśla się, że nawet podpisanie przez pozwanego dokumentów mogących świadczyć o potwierdzeniu faktu wykonania robót i wysokości umownego wynagrodzenia, nie może być przyjęte jako przyznanie przez pozwanego wartości bezpodstawnego wzbogacenia na dzień wyrokowania (por. powołany wyrok Sądu Najwyższego z dnia 1 grudnia 2010 r., I CSK 64/10). Tym bardziej powyższe ma zastosowanie w niniejszej sprawie, gdzie pozwany od początku kwestionował swój obowiązek zapłaty kwoty określonej w wystawionej przez powoda fakturze. Z uwagi na okoliczność toczenia się niniejszej sprawy w postępowaniu odrębnym w sprawach gospodarczych oraz obowiązującą w niej zasadę prekluzji dowodowej, należało stwierdzić, że powództwo – również na podstawie prawnej wskazanej przez Sąd pierwszej instancji w uzasadnieniu zaskarżonego wyroku – podlegało oddaleniu, z uwagi na całkowity brak udowodnienia wysokości roszczenia z tytułu bezpodstawnego wzbogacenia.

Wobec braku zasadności powództwa w całości, zgłoszony przez pozwanego zarzut potrącenia okazał się bezprzedmiotowy i nie podlegał odrębnemu badaniu.

Mając powyższe na względzie, na podstawie art. 386 § 1 k.p.c., Sąd Apelacyjny zmienił zaskarżony wyrok, oddalając uwzględnione przez Sąd Okręgowy powództwo w całości.

O kosztach procesu postanowiono zgodnie z art. 98 w zw. z art. 99 k.p.c. stwierdzając, iż w obu instancjach powód przegrał postępowanie w całości. Na kwotę zasądzoną tytułem kosztów przed Sądem pierwszej instancji złożyły się poniesione przez pozwanego koszty zastępstwa procesowego, według stawki minimalnej wynikającej z § 6 pkt 6 Rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów pomocy prawnej udzielonej przez radcę prawnego ustanowionego z urzędu (3.600 zł), a także wydatek związany z opłatą skarbową od pełnomocnictwa (17 zł). Na koszty instancji odwoławczej złożyły się zaś koszty zastępstwa procesowego, według stawki minimalnej wynikającej z § 12 ust. 1 pkt 2 w zw. z § 6 pkt 6 powołanego Rozporządzenia z dnia 28 września 2002 r. (2.700 zł), a także poniesiona przez pozwanego opłata od apelacji (5.315 zł).